

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 15.2.2008
COM(2008) 85 galīgā redakcija

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

**piektais ziņojums par Eiropas Savienības pilsonību
(2004. gada 1. maijs – 2007. gada 30. jūnijs)**

[SEC(2008) 197]

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

piektais ziņojums par Eiropas Savienības pilsonību (2004. gada 1. maijs – 2007. gada 30. jūnijs)

1. IEVADS

Arvien vairāk Eiropas pilsoņu mācās, stājas laulībā, dzīvo vai strādā kādā dalībvalstī, nebūdami tās pilsoņi. No 2006. gada 1. janvāra aptuveni 8,2 miljoni ES pilsoņu izmanto tiesības uzturēties citā dalībvalstī¹.

Eiropabarometra sabiedriskās domas zibensaptaujas par Eiropas pilsonību 2007. gada rezultāti² liecina, ka eiropieši kopumā apzinās savu Savienības pilsoņa statusu, bet gribētu būt labāk informēti par savām tiesībām. Vairāk nekā trīs ceturtdaļas ES pilsoņu ir dzirdējuši par terminu „Eiropas Savienības pilsonis” un apzinās, ka dalībvalstu valstspiederīgie Savienības pilsonību iegūst automātiski. No tiem 90 % zina, ka viņi vienlaicīgi ir Savienības pilsoņi un dalībvalstu valstspiederīgie.

Pēdējos 5 gados vērojama eiropiešu vispārējās informētības būtiska palielināšanās par viņu kā Savienības pilsoņu statusu. Salīdzinājumā ar 2002. gadu aptuveni par 8 % vairāk eiropiešu apgalvo, ka viņiem ir zināms termins „Savienības pilsonis” un ka viņi zina, ko tas nozīmē, bet par 15 % vairāk respondentu ir informēti par to, ka dalībvalstu valstspiederīgie Savienības pilsonību iegūst automātiski.

Tomēr mazāk nekā trešdaļa (31 %) respondentu domā, ka ir „labi informēti” par savām Savienības pilsoņa tiesībām.

Komisijas politikas virzienu uzmanības centrā ir pilsoņi, un tā turpinās informēt pilsoņus par viņu tiesībām un nodrošināt, lai tie visā Eiropas Savienībā gūtu reālu labumu no minētajām brīvībām.

EK līguma 22. pantā noteikts, ka Komisija reizi trijos gados ziņo Eiropas Parlamentam, Padomei un Ekonomikas un sociālo lietu komitejai par to, kā ir ievēroti Līguma otrās daļas noteikumi, kuri attiecas uz Savienības pilsonību. Šajā 5. ziņojumā ir novērtēta šo noteikumu piemērošana laikposmā no 2004. gada 1. maija līdz 2007. gada 30. jūnijam, ņemot vērā Savienības attīstību, un apsvērta vajadzība nostiprināt Savienības pilsoņiem piešķirtās tiesības.

Ziņojumā ir pievērsta uzmanība juridiskajām pilsoņu pamattiesībām, proti, **tiesībām brīvi pārvietoties un pastāvīgi uzturēties ES (18. pants), tiesībām balsot un kandidēt pašvaldību un Eiropas Parlamenta vēlēšanās dalībvalstī, kurā viņi uzturas (19. pants), tiesībām uz diplomātisko un konsulāro iestāžu aizsardzību trešās valsts teritorijā (20. pants), tiesībām iesniegt lūgumrakstus Eiropas Parlamentam (EP) un tiesībām vērsties pie ombuda (21. pants).** Turklāt tajā ir novērtēta virzība jomās, kas ir cieši saistītas

¹ Eurostat aplēses (skatīt šā ziņojuma pielikumu).

² Flash Eurobarometer 213.

ar pilsonību plašākā izpratnē, tādās kā vienlīdzīga attieksme saistībā ar tautību un pamattiesību aizsardzība.

2. SAVIENĪBAS PILSONĪBA

2.1. Problēmas, kas saistītas ar pilsonības iegūšanu un zaudēšanu

EK līgumā noteikts, ka ikviens cilvēks, kam ir kādas dalībvalsts pilsonība, ir Savienības pilsonis un ka Savienības pilsonība papildina, nevis aizstāj valsts pilsonību (17. panta 1. punkts). EK līgumam pievienotajā 2. deklarācijā noteikts, ka tas, vai cilvēkam ir kādas dalībvalsts pilsonība, ir jānosaka, vienīgi atsaucoties uz attiecīgās dalībvalsts pilsonības noteikumiem, un Eiropas Kopienu Tiesa (EKT) apstiprināja, ka pilsonības iegūšana vai zaudēšana ir dalībvalsts kompetencē. Komisija ir saņēmusi vairākas sūdzības, NVO ziņojumus, petīcijas un EP jautājumus par problēmām dažās dalībvalstīs saistībā ar pilsonības iegūšanu un zaudēšanu.

Īpaši Komisija ir informēta par jautājumiem, kas saistīti ar krieviski runājošo mazākumtautības pārstāvjiem **Igaunijā un Latvijā**, kurus uzskata par „**nepilsoņiem**”, un par „**svītrotu personu**” stāvokli Slovēnijā. Vēl viens jautājums, kas rosina bažas, ir saistīts ar **pilsonības attiecināšanu uz citas valsts valstspiederīgajiem**, *inter alia* balstoties uz viņu dalību kādā etniskā kopienā.

Komisija nav pilnvarota risināt jautājumu par pilsonības iegūšanu vai zaudēšanu. Tomēr Komisija savas kompetences ietvaros ir meklējusi iespējas rast risinājumus saistībā ar šo problēmu, veicinot integrāciju un izmantojot Komisijas rīcībā esošos instrumentus, piemēram, nodrošinot, lai dalībvalstis stingri īstenotu EK tiesību aktus diskriminācijas novēršanai.

2.2. Savienības pilsonības iegūšana

Savienības pilsonību iegūst, iegūstot kādas dalībvalsts pilsonību. Neskarot to, ka vienīgi dalībvalstis ir kompetentas pilsonības tiesību aktu jomā, Padome 1999. gada sanāksmē Tampērē atbalstīja „*mērķi, ka trešo valstu valstspiederīgajiem, kas ilgtermiņā likumīgi uzturas kādā dalībvalstī, ir jāpiedāvā iespēja iegūt tās dalībvalsts pilsonību, kurā viņi uzturas*”.

Padome 2004. gadā pieņēma **kopīgus integrācijas pamatprincipus**, lai palīdzētu dalībvalstīm formulēt integrācijas politikas virzienus³. Vienā no tiem ir teikts, ka imigrantu līdzdalība demokrātiskajā procesā un integrācijas politikas virzienu un pasākumu formulēšanā veicina to integrāciju. Komisija 2005. gadā pieņēma „**Kopīgo integrācijas programmu**”, kurā ierosināja pasākumus kopīgo integrācijas pamatprincipu īstenošanai praksē⁴. Tā izvirzīja tādus priekšlikumus kā pilsonības un naturalizācijas sagatavošanās programmu izstrāde valstu līmenī un pētījumu un dialoga veicināšana jautājumos par identitāti un pilsonību ES līmenī. Trešajā gada ziņojumā par migrāciju un integrāciju⁵ apstiprināts, cik svarīgi trešo valstu valstspiederīgo integrācijā ir dažādi pilsoniskās dalības veidi.

Padomes secinājumos attiecībā uz integrācijas politikas stiprināšanu ES, veicinot vienotību daudzveidībā, kurus pieņēma 2007. gada jūnijā, dalībvalstis tiek aicinātas ar

³ Padomes dokuments 14615/04.

⁴ COM (2005)389.

⁵ COM (2007)512.

Komisijas atbalstu izpētīt un noskaidrot dažādas dalības un pilsonības koncepcijas un apmainīties ar pieredzi par naturalizācijas sistēmām.

2.3. Eiropas pilsonības veicināšana

Ja gribam, lai pilsoņi izveidotu Eiropas identitāti un sniegtu pilnu atbalstu Eiropas integrācijai, viņi ir jāinformē par Eiropas pilsonību, tās priekšrocībām, kā arī tiesībām un pienākumiem. Tādas iniciatīvas kā **Kopienas rīcības programma aktīvas Eiropas pilsonības veicināšanai**⁶, kuru īstenoja 2004.-2006. gadā, un **programma „Eiropa pilsoņiem”**⁷ laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam nodrošina Savienībai svarīgus instrumentus, lai veicinātu aktīvu Eiropas pilsonību.

3. TIESĪBAS BRĪVI PĀRVIETOTIES UN UZTURĒTIES

3.1. Ziņojums par trim direktīvām par ekonomiski neaktīvu Savienības pilsoņu uzturēšanās tiesībām

Komisija 2006. gada aprīlī pieņēma trešo ziņojumu⁸ par laikposmu no 2003. līdz 2005. gadam par trīs direktīvu⁹ piemērošanu par studentu un ekonomiski neaktīvu un pensionējušos Savienības pilsoņu uzturēšanās tiesībām.

3.2. Direktīva 2004/38 - pilsonības nostiprināšana

Vissvarīgākais notikums šajā jomā bija tas, ka 2006. gada 30. aprīlī stājās spēkā Direktīva 2004/38 par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā. Direktīva

- kodificē vienā dokumentā visu sarežģīto tiesību aktu kopumu un Eiropas Kopienas Tiesas bagātīgo tiesas praksi un izveido vienotu tiesisku režīmu saistībā ar pilsonību,
- atvieglo uzturēšanās tiesību īstenošanu, vienkāršojot nosacījumus un formalitātes (piemēram, atceļot uzturēšanās atļauju sistēmu Savienības pilsoņiem),
- pastiprina ģimenes locekļu tiesības (piemēram, paplašinot tiesības uz ģimenes apvienošanu, attiecinot tās arī uz reģistrētiem partneriem),
- rada pastāvīgas beznosacījumu uzturēšanās tiesības pēc pieciem uzņēmējā dalībvalstī pastāvīgi nodzīvotiem gadiem un
- palielina Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu aizsardzību pret izraidīšanu sabiedriskās kārtības, valsts drošības un sabiedrības veselības dēļ.

⁶ Padomes 2004. gada 26. janvāra Lēmums 2004/100/EK.

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra Lēmums Nr. 1904/2006/EK, ar ko laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam izveido programmu „Eiropa pilsoņiem”, lai sekmētu aktīvu Eiropas pilsonību.

⁸ COM(2006) 156 galīgā redakcija.

⁹ Direktīvas 93/96, 90/364 un 90/365, kas atceltas ar Direktīvu 2004/38.

Pilsoņi varēs pilnībā izmantot savas pastiprinātās tiesības vienīgi tad, ja viņi būs par tām pilnībā informēti. „**Rokasgrāmatas par to, kā vislabāk izmantot Direktīvu 2004/38/EK**” mērķis ir palīdzēt Savienības pilsoņiem labāk iepazīties ar tiesību aktiem, pārtulkojot to saprotamā valodā¹⁰. Vairāk nekā 16 000 rokasgrāmatas eksemplāru 19 valodās tika izplatīti visā ES.

Komisijas galvenā prioritāte ir **kontrolēt Direktīvas pareizu īstenošanu**¹¹. No 2006. gada jūnija līdz 2007. gada februārim tika uzsāktas 19 **pārkāpumu procedūras** par valstu īstenoto pasākumu **nepaziņošanu**; 2007. gada jūnijā 15 no tām bija atvērtas, un 4 no tām tika nodotas EKT. Komisija 2007. gadā sāka pētījumu, kurā pārbaudīja **transponēšanas pasākumu atbilstību**. Balstoties uz individuālām sūdzībām, pieprasījumiem un EP jautājumiem, tomēr jau ir apzinātas dažas problemātiskas jomas saistībā ar direktīvas nepareizu īstenošanu.

Trešo valstu valstspiederīgo ģimenes locekļi joprojām sastopas ar problēmām ne tikai saistībā ar ieceļošanas atļaujām, bet arī ar uzturēšanas atļauju izdošanu. Viņiem ir tiesības uzturēties pie Savienības pilsoņiem, pamatojoties tikai uz ģimenes saitēm, bet dažas dalībvalstis pieprasa viņiem uzrādīt dokumentus vai veikt procedūras, ko direktīva neatļauj. Komisija izmantoja un turpinās izmantot savas pilnvaras saskaņā ar EK līguma 226. pantu, lai nodrošinātu direktīvas izpildi.

Daudzas sūdzības attiecas uz brīvas pārvietošanās šķēršļiem, ar ko saskaras Savienības pilsoņi, kuri ceļo uz citu dalībvalsti, sakarā ar **dokumentiem, ko pieprasa robežapsardzes iestādes un aviosabiedrības**. Komisija 2005. gada jūnijā aicināja visas dalībvalstis pārbaudīt, vai valstu tiesību akti un prakse, tostarp noteikumi, ko piemēro aviosabiedrībām un ko piemēro pašas aviosabiedrības, atbilst EK tiesību aktiem. Pēc Komisijas iejaukšanās šajā konkrētajā jomā turpmāku sūdzību nebija.

Vairākos spriedumos¹² EKT norādīja, ka EK līguma 18. pantā ikvienam Savienības pilsonim ir tieši piešķirtas tiesības uzturēties kādas dalībvalsts teritorijā, un uzsvēra, ka tiesības brīvi pārvietoties ir jāinterpretē kontekstā ar pamattiesībām, jo īpaši tiesībām aizsargāt ģimenes dzīvi, un proporcionalitātes principu.

3.3. Pārejas pasākumi darba ņēmēju brīvas pārvietošanās jomā

Pārejas pasākumus laikposmam, kas nepārsniedz 7 gadus un kas ir sadalīti trīs atsevišķos posmos, pašlaik piemēro 8 dalībvalstu (ES-8) valstspiederīgajiem, kuras pievienojās 2004. gada 1. maijā¹³, un Bulgārijas un Rumānijas valstspiederīgajiem pēc to valstu pievienošanās 2007. gada 1. janvārī.

Līdz 2007. gada maijam deviņas no *piecpadsmit* dalībvalstīm¹⁴ bija atvērušas savus darba tirgus ES-8 dalībvalstu valstspiederīgajiem, un desmit no *divdesmit piecām* dalībvalstīm ir

¹⁰ http://ec.europa.eu/commission_barroso/frattini/doc/guide_2004_38_ec_en.pdf.

¹¹ COM(2006) 333 galīgā redakcija. Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam - Ziņojums par Hāgas programmas īstenošanu 2005. gadā.

¹² Skatīt *inter alia* lietas C-200/02 *Chen*, C-215/03 *Oulane*, C-157/03 Komisija pret Spāniju, C-503/03 Komisija pret Spāniju, C-258/04 *Ioannidis*, C-1/05 *Jia*, C-50/06 Komisija pret Nīderlandi.

¹³ Izņemot Kipru un Maltu.

¹⁴ Somija, Grieķija, Īrija, Itālija, Portugāle, Nīderlande, Spānija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste.

atvērušas savus darba tirgus Bulgārijas un Rumānijas valstspiederīgajiem¹⁵. Citas dalībvalstis ierobežo piekļuvi šo valstu darba ņēmējiem saskaņā ar valsts noteikumiem, piemērojot darba atļauju shēmu, lai gan bieži vien ar pārveidojumiem un vienkāršotām procedūrām.

Komisija sniedza **ziņojumu par pārejas pasākumu darbību**¹⁶ 2006. gadā. Komisija secināja, ka mobilitātes plūsmas bija ļoti ierobežotas un ka minētās plūsmas ir pozitīvi ietekmējušas ES-15 dalībvalstu ekonomiku. Komisija iesaka dalībvalstīm rūpīgi apsvērt to, vai ir vajadzīga turpmāka šo ierobežojumu piemērošana, ņemot vērā darba tirgus situāciju konkrētajā valstī un šā ziņojuma datus.

3.4. Citi jautājumi

Daudzi Savienības pilsoņi izmantoja šo iespēju, lai baudītu tiesības brīvi pārvietoties arī Šveicē līdzīgi tiesībām, ko piemēro ES saskaņā ar nolīgumu starp EK un tās dalībvalstīm un Šveices Konfederāciju par personu brīvu pārvietošanos¹⁷. Kopš 2007. gada 1. jūnija Savienības pilsoņi no ES-15 dalībvalstīm, Kipras un Maltas var pārcelties uz Šveici un uzturēties tajā bez jebkādiem ierobežojumiem. Turpinās sarunas par EEZ līguma pielāgošanu, kas nodrošinātu, ka Direktīvu 2004/38 piemēro EBTA dalībvalstīs (Lihtenšteinā, Norvēģijā un Islandē).

Saistībā ar **mirstīgo atlieku repatriācijas** jautājumu, ko EP vairakkārt izvirzīja 4. ziņojumā par pilsonību, bērnu pakalpojumi ir ietverti direktīvas par pakalpojumiem iekšējā tirgū (**Direktīva 2006/123**) darbības jomā. Lai gan tas neatspoguļo ES mēroga noteikumus attiecībā uz mirstīgo atlieku repatriāciju, tas atvieglos pakalpojumu sniedzējiem šādu darbību veikšanu abpus robežām.

4. VĒLĒŠANU TIESĪBAS

4.1. Ziņojums par EP 2004. gada vēlēšanām un gatavošanās 2009. gada vēlēšanām

Komisija 2006. gada decembrī pieņēma **ziņojumu par EP 2004. gada vēlēšanām**¹⁸. Lai gan vispārīgā tendence ir dalības samazināšanās EP vēlēšanās (45 % 2004., 50 % 1999. un 56 % 1994. gadā), vērojams to Savienības pilsoņu dalības pieaugums, kuri dzīvo dalībvalstī, kas nav viņu izcelsmes valsts. Vairāk nekā miljons Savienības pilsoņu 2004. gadā reģistrējās balsošanai savā dzīvesvietas valstī, kas ir gandrīz 12 % salīdzinājumā ar 5,9 % 1994. un 9 % 1999. gadā. **Dalības pieaugums** ir skaidrojams ar pilsoņu lielāku mobilitāti ES un ar dalībvalstu centieniem informēt pilsoņus par viņu tiesībām. Tomēr **mazāk no viņiem kandidē vēlēšanās**: 62 kandidāti 1999. gadā salīdzinājumā ar 57 (no kuriem trīs tika ievēlēti) 2004. gadā. To pilsoņu mazo skaitu, kuri kandidē dzīvesvietas dalībvalstī, var skaidrot ar kandidatūru iesniegšanas apgrūtinājošo procedūru, ko pašlaik paredz Direktīva 93/109¹⁹.

¹⁵ Kipra, Čehija, Igaunija, Somija, Latvija, Lietuva, Polija, Slovākija, Slovēnija un Zviedrija.

¹⁶ COM(2006) 48 galīgā redakcija.

¹⁷ OV L 114, 20.4.2002.

¹⁸ COM(2006)790. Komisijas paziņojums - Eiropas Parlamenta 2004. gada vēlēšanas. Komisijas ziņojums par Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņu līdzdalību vēlēšanās dzīvesvietas dalībvalstī (Direktīva 93/109) un vēlēšanu procedūru (Lēmums 76/787, kas grozīts ar Lēmumu 2002/772).

¹⁹ Direktīva 93/109/EK (1993. gada 6. decembris), ar ko nosaka sīki izstrādātu kārtību balsstiesību un tiesību kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās izmantošanai Savienības pilsoņiem, kas dzīvo dalībvalstī, kuras pilsoņi tie nav.

Cenšoties risināt ziņojumā konstatētās problēmas, Komisija vienlaikus ierosināja grozīt Direktīvu 93/109, ieviešot pasākumus, kuri **atvieglo kandidātu un dalībvalstu slogu**, tajā pašā laikā sniedzot vajadzīgās garantijas pret ļaunprātīgu izmantošanu²⁰.

4.2. Jaunumi tiesu praksē

EKT savos 12.9.2006. spriedumos²¹ uzsvēra, ka regulēt ar EP vēlēšanu procedūru saistītos aspektus, kas nav saskaņoti Kopienas līmenī, jo īpaši noteikt, kurām personām ir tiesības balsot un kandidēt, šobrīd ir dalībvalsts uzdevums. To darot, tām tomēr ir jāievēro EK tiesību akti, tostarp to vispārīgie principi. Tas novērš atšķirīgu izturēšanos pret pilsoņiem, kuri atrodas līdzīgās situācijās, ja vien šī atšķirība nav objektīvi pamatota.

4.3. Politiskās partijas Eiropas līmenī

Komisija 2007. gada jūnijā pieņēma priekšlikumu atļaut veidot Eiropas politiskos fondus. Ar šo priekšlikumu groza Regulu (EK) Nr. 2004/2003 par Eiropas līmeņa politiskajām partijām un to finansēšanu. Tas ir balstīts uz EK līguma 191. pantu, kas atzīst, ka politiskās partijas Eiropas līmenī ir svarīgas kā Savienības integrācijas faktors un veicina Eiropas apziņu un Eiropas Savienības pilsoņu politiskās gribas izpausmi. Ar šīs regulas palīdzību desmit Eiropas līmeņa politiskās partijas saņem finansējumu, ko pārvalda EP. Politisko partiju mērķiem Eiropas līmenī 2007. gadā tika paredzēts budžets 10,4 miljonu euro apmērā.

4.4. Savienības pilsoņu efektīva piedalīšanās dzīvesvietas dalībvalsts politiskajā dzīvē

Lai nodrošinātu, ka Savienības pilsoņi var īstenot savas vēlēšanu tiesības dzīvesvietas valstī, piedaloties pašvaldību un Eiropas vēlēšanās saskaņā ar tiem pašiem noteikumiem kā tās valstspiederīgie, Komisija izvērtē to dalībvalstu tiesību aktus, kuru **valsts tiesību akti neatļauj Savienības nepilsoņiem kļūt par politisku partiju biedriem un/vai dibināt politiskās partijas**. Savienības pilsoņu izslēgšana no politisku partiju dibināšanas vai kļūšanas par to biedriem dzīvesvietas dalībvalstī var kavēt tiem efektīvi īstenot savas kandidēšanas tiesības. Komisija pieprasīs, lai attiecīgās dalībvalstis atceļ šādus ierobežojumus, un vajadzības gadījumā izmantos savas tiesības saskaņā ar EK līguma 226. pantu.

Iepriekšējos ziņojumos par pilsonību tika uzsvērtas daudzu Savienības pilsoņu bažas par to, ka lielākajā daļā dalībvalstu Savienības nepilsoņiem ir liegtas **tiesības piedalīties valsts vai reģionālajās vēlēšanās** savā dzīvesvietas valstī. Pilsoņu bažas apstiprināja atkārtoti EP jautājumi un atklāta korespondence pārskata periodā. Komisija aicina dalībvalstis izpētīt šo jautājumu, lai veicinātu Savienības pilsoņu piedalīšanos dzīvesvietas valsts politiskajā dzīvē.

4.5. Vēlēšanu tiesības pašvaldību vēlēšanās

Visbeidzot, saistībā ar vēlēšanu tiesībām pašvaldību vēlēšanās Direktīvu 94/80 pielāgoja ar Direktīvu 2006/106, kura pievienoja atsauces uz jauno dalībvalstu pašvaldību pamatvienībām.

²⁰ COM (2006)791.

²¹ C-145/04 Spānija pret Apvienoto Karalisti un C-300/04 *Eman un Sevinger*.

5. DIPLOMATISKĀ UN KONSULĀRĀ AIZSARDZĪBA

Acquis diplomātiskās un konsulārās aizsardzības jomā ir ļoti ierobežoti. Līdztekus Lēmumam 96/409/KĀDP par pagaidu ceļošanas dokumenta ieviešanu tie ietver **Lēmumu 95/553 par Eiropas Savienības pilsoņu aizsardzību diplomātiskajās un konsulārajās pārstāvniecībās**, kurš apgrūtinošo likumdošanas procedūru dēļ, kas bija vajadzīgas, lai to pieņemtu dalībvalstīs, stājās spēkā tikai 2002. gada maijā.

Savienības pilsoņi arvien vairāk ceļo uz trešām valstīm un dzīvo tajās. *EUROSTAT*²² lēsa, ka uz galamērķiem ārpus ES veikto ceļojumu skaits 2005. gadā bija aptuveni 80 miljoni. Puse Savienības pilsoņu turpmākajos 3 gados paredz ceļot uz kādu trešo valsti²³. **Dalībvalstu ierobežotā pārstāvība** trešās valstīs (107 no 166 trešām valstīm ir pārstāvētas ne vairāk kā 10 dalībvalstis) un pieredze, kas gūta no nesējām krīzēm (proti, Āzijas cunami un Libānas krīze), parādīja, ka **ir jāuzlabo sadarbība** starp konsulārajām un diplomātiskajām iestādēm.

Pēc tam, kad 28.11.2006. pieņēma Komisijas **Zaļo grāmatu par Eiropas pilsoņu diplomātisko un konsulāro aizsardzību trešās valstīs**²⁴, Komisija iesniedza **rīcības plānu 2007.-2009. gadam**²⁵, kurā ierosināja virkni pasākumu, lai pastiprinātu šo aizsardzību, un **ieteikumu** dalībvalstīm iekļaut pasēs 20. panta tekstu²⁶.

6. TIESĪBAS IESNIEGT LŪGUMRAKSTUS EP UN VĒRSTIES PIE OMBUDA

Savienības pilsoņiem, kā arī jebkurai fiziskai personai, kas pastāvīgi dzīvo kādā dalībvalstī, vai juridiskai personai, kam ir juridiskā adrese kādā dalībvalstī, ir tiesības **iesniegt lūgumrakstus EP** par jautājumiem, kas ir EK kompetencē un kas tieši skar šo pilsoni vai personu (EKL 21. un 194. pants). EP 2004. gadā saņēma 1002 lūgumrakstus (no kuriem 623 bija pieņemami), 2005. gadā 1032 lūgumrakstus (628 pieņemami) un 2006. gadā – 1021 lūgumrakstu (667 pieņemami). Ceturtā līdz trešā daļa lūgumrakstu ir saistīti ar pārkāpumu procedūrām vai varētu dot iemeslu tādas uzsākt.

Eiropas ombudam var sūtīt arī sūdzības par kļūdām Kopienas iestāžu vai struktūru darbībā (EKL 21. un 195. pants). Ombuds turpināja novērot sūdzību skaita pieaugumu, kas lielā mērā bija saistīts ar jaunu dalībvalstu pievienošanos: tika saņemtas 3726 sūdzības 2004. gadā, 3920 sūdzības 2005. gadā un 3830 sūdzības 2006. gadā. Uzskata, ka lielākā daļa sūdzību joprojām neietilpst ombuda pilnvarās vai arī ir uzskatāmas par nepieņemamām, bet lielu daļu sūdzību (vidēji 94,5 % laikposmā no 2004. līdz 2006. gadam) ir iesūtījušas privātpersonas²⁷.

Ar **Lēmumu 2005/46 EP** no 2005. gada 11. janvāra piešķīra *N. Diamandouros* otro mandātu Eiropas ombuda amatā.

²² Iedzīvotāju datubāze, iedaļa par tūrismu. Dati ietver informāciju par atvaļinājumiem un komandējumiem 2005. gadā, kas ir ilgāki par vienu dienu.

²³ *Eiropabarometrs* Nr. 118, 2006. gada jūlijs.

²⁴ COM (2006) 712.

²⁵ COM(2007) 767 galīgā redakcija.

²⁶ C(2007) 5841 galīgā redakcija.

²⁷ Eiropas ombuda gada ziņojumus skatīt tīmekļa vietnē <http://www.ombudsman.europa.eu/report/en/default.htm>.

7. VIENLĪDZĪGA ATTIEKSME, PAMATOJOTIES UZ PILSONĪBU

EKT atsaucis periodā pieņēma vairākus svarīgus spriedumus²⁸ šajā jomā. Tā norādīja, ka **Savienības pilsonība ir dalībvalstu pilsoņu pamatstatuss**, kas dod iespēju to pilsoņiem, kuri ir vienādā situācijā, neatkarīgi no viņu pilsonības baudīt vienādu tiesisko režīmu, ievērojot šim nolūkam īpaši paredzētus izņēmumus, un ka Savienības pilsoņi, kuri likumīgi dzīvo kādā dalībvalstī, var izmantot EKL 12. pantu visās situācijās, kas ietilpst EK tiesību aktu materiālajā jomā, tostarp tādās, kas saistītas ar tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties citā dalībvalstī.

Tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi ir turpmāk precizētas **Direktīvā 2004/38**. Tās 24. panta 2. punktā ir atļauti divi šā noteikuma izņēmumi. Dalībvalstīm nav pienākuma piešķirt tiesības uz sociālo palīdzību pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā vai darba meklētāju gadījumā ilgākā laikā posmā personām, kas nav darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas vai personas, kas saglabā šādu statusu, vai to ģimenes locekļi. Dalībvalstīm arī nav pienākuma pirms pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas šīm personām piešķirt līdzekļus mācībām, ja šie līdzekļi ir stipendijas vai studiju kredīti.

Garcia Avello lietā²⁹ EKT nosprieda, ka EKL 12. un 17. pants aizliedz valstu iestādēm atteikt apmierināt uzvārda maiņas pieteikumu, kas iesniegts tādu nepilngadīgu Savienības pilsoņu vārdā, kuriem ir dubulta valstspiederība, kurš ļautu viņiem lietot uzvārdu, kas tiem pienākas saskaņā ar otras dalībvalsts tiesībām un tradīcijām. Komisija izskatīja pasākumus, ko pieņēma dalībvalstis, lai izpildītu spriedumu, un šajā sakarā laikposmā no 2005. gada oktobra līdz 2006. gadam uzsāka trīs pārkāpumu procedūras.

8. PILSOŅU TIESĪBU ĪSTENOŠANA

Korespondence, kas saņemta no pilsoņiem, ir būtisks līdzeklis, lai konstatētu EK tiesību aktu pārkāpumus, ko izdara dalībvalstis. Komisija joprojām saņem daudz jautājumu, atsaucoties uz viņu tiesību pārkāpumiem, īpaši brīvas pārvietošanās tiesību pārkāpumiem. Lai gan tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties, iespējams, ir divas no vispamanāmākajām tiesībām, kas pieejamas Savienības pilsoņiem, tas, ka ir daudz valsts iestāžu, kas var ierobežot minēto tiesību efektīvu īstenošanu (sākot ar robežapsardzi un beidzot ar imigrācijas iestādēm un vietējām padomēm), nozīmē, ka EK tiesību aktu īstenošana visā ES bieži vien nav vienmērīga.

Šajā sakarā ir jāmin **SOLVIT** mehānisma³⁰ panākumi, kuru 2002. gada jūlijā izveidoja Komisija un dalībvalstis. **SOLVIT** palīdz Savienības pilsoņiem un uzņēmumiem desmit nedēļās rast ātrus un pragmatiskus tādu problēmu risinājumus, kuras izriet no EK tiesību aktu nepareizas piemērošanas, ko veic valsts pārvaldes iestādes. **SOLVIT** centri ir izveidoti visās 27 dalībvalstīs, kā arī Islandē, Lihtenšteinā un Norvēģijā. Visi centri ir valsts pārvaldes sastāvdaļa, bet Komisija uzrauga un sekmē šā tīkla darbību.

Kopš tā izveidošanas **SOLVIT** atrisināto lietu skaits ir palielinājies no 12 līdz 70 lietām mēnesī. Vidējais atrisināto lietu atrisināšanas rādītājs ir aptuveni 80 %, un lietas izskatīšanas ilgums laikposmā no 2004. līdz 2007. gadam bija aptuveni 65 kalendārās dienas. Lielāko daļu sūdzību (66 %) iesniedz pilsoņi, un tās ir saistītas ar uzturēšanās tiesībām, vīzām, sociālo nodrošinājumu, profesionālās kvalifikācijas atzīšanu un nodokļiem. **SOLVIT** darbojas ļoti labi,

²⁸ Īpaši skatīt Lietas C-456/02 *Trojani* un C-209/03 *Bidar*.

²⁹ C-148/02.

³⁰ Skatīt <http://ec.europa.eu/solvit> un **SOLVIT** gada ziņojumu SEC(2007)585.

bet dalībvalstīm ir jānodrošina, lai to *SOLVIT* centros būtu pietiekams darbinieku skaits, kas šobrīd vēl nav nodrošināts gandrīz pusē no centriem.

Komisija turpinās uzraudzīt, lai dalībvalstis vienādi piemēro EK tiesību aktus, un izmantot savas pilnvaras saskaņā ar EKL 226. pantu, lai mudinātu dalībvalstis pēc iespējas ātrāk izpildīt EK tiesību aktus, bet vienlaikus tā turpinās sekmēt alternatīvus domstarpību risināšanas mehānismus, kas var būt īpaši rezultatīvi, efektīvi un mazāk apgrūtināši pilsoņu problēmu risināšanā.

9. PILSONĪBA UN PAMATTIESĪBAS

Visu Komisijas politikas virzienu pamatā ir pamattiesības. Šajā sakarā kopš 2004. gada **Komisāru grupa pamattiesību, diskriminācijas novēršanas un vienlīdzīgu iespēju jautājumos** virza politiku un nodrošina Komisijas iniciatīvu saskaņotību šajās jomās, kā arī mazākumtautību integrācijas jomā.

Lai gan lielākā daļa tiesību, kas ietvertas **ES Pamattiesību hartā**, attiecas ne tikai uz Savienības pilsoņiem, dažas tiesības ir saistītas ar Savienības pilsonību, t.i., vēlēšanu tiesības (39. un 40. pants), tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties (45. pants) un tiesības uz diplomātisko un konsulāro aizsardzību (46. pants).

9.1. Pamattiesību un pilsonības programma 2007.-2013. gadam

Pieņemot **Lēmumu 2007/252/EK, ar ko laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam izveido īpašu programmu „Pamattiesības un pilsonība”** kā daļu no vispārējās programmas „Pamattiesības un tiesiskums”³¹, Padome 2007. gada 19. aprīlī izveidoja svarīgu instrumentu pilsonības jomā. Šī programma ir jauns atbalsts ES pamattiesību un pilsonības politikai, viens no kuras mērķiem ir Eiropas sabiedrības izveides veicināšana, balstoties uz pamattiesību ievērošanu, tostarp to tiesību ievērošanu, kas izriet no Savienības pilsonības. Saskaņā ar programmu Kopienas finansējums var būt vai nu dotāciju, vai publiskā iepirkuma līgumu veidā.

9.2. Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra

Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra tika izveidota 2007. gada 1. martā³², un tā aizstāj Eiropas Rasisma un ksenofobijas uzraudzības centru. Aģentūras mērķis ir sniegt Kopienas iestādēm un tās dalībvalstīm atbalstu un speciālas zināšanas saistībā ar pamattiesībām, tām īstenojot EK tiesību aktus. Tās trīs galvenie uzdevumi ir saistīti ar informācijas un datu vākšanu, analīzi un izplatīšanu, ieteikumu un ziņojumu formulēšanu un publicēšanu un dialoga veidošanu ar pilsonisku sabiedrību un informētības veicināšanu par to.

³¹ OV L 110, 27.4.2007., 33. lpp., kļūdu labojums OV L 141, 2.6.2007., 83. lpp.

³² Padomes 2007. gada 15. februāra **Regula (EK) Nr. 168/2007**.